

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ראשון

היכל
שמיני

מאמר
וקבל היהודים – תרצ"א

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור בפעם הראשונה מכת"ק

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים וחמש לבריאה

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

הרה"ח ר' אברהם אליעזר הלוי וזוגתו מרת פעשע לאה שיחיו קליין

הרה"ח ר' שמעון וזוגתו מרת אסתר שיחיו גאָלדמאַן

הרה"ח ר' משה הלוי וזוגתו מרת מנוחה קריינדל

בניהם ובנותיהם

הרה"ח שלמה הלוי וזוגתו מרת חנה, ובתם רחל ובנם ישי הלוי

מרת זיסי ובעלה הרה"ח אהרן משה גראָסבוים,

ובנותיהם חי' מושקא, חנה מרים ויאשא ליבא

מרת חנה ובעלה הרה"ח שניאור זלמן שפירא,

ובניהם מנחם מענדל וחיים צבי הירש

הרה"ח יוחנן הלוי וזוגתו מרת אסתר יהודית, ובתם מושקא

חי', שמואל זנוויל הלוי, מושקא

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

קליין

MA'AMAR
VEKIBEL HAYHUDIM 5691

Copyright © 2005

by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 778-4148

www.kehotonline.com

All rights reserved.

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

Printed in the United States of America

The PrintHouse נדפס בדפוס

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

של חבריו, דע"ז נאמר⁸² ידיכם דמים מלאו⁸³, ודמים תרתי משמע⁸⁴, ואז הנה כל הריח שלו שנדמה לו שמרויח אינו אלא פסולת, ופסולת נדחה לחוץ, אבל כאשר כל עניניו הם מסודרי' עפ"י התורה אז אין בהם פסולת כלל, וכמארז"ל (ברכות דל"ב ע"ב) מתוך שחסידיים המה תורתם משתמרת ומלאכתם מתברכת, דחסידי הוא הנחת כל מהותו ועצמותו לרצון השי"ת בתורה תפלה וקיום המצות ומדות טובות, הנה אז תורתו משתמרת ומלאכתו מתברכת, דתורתו משתמרת שממשיך גילוי אוא"ס ב"ה ע"י לימוד התורה, ומלאכתו מתברכת בריוח טוב, וכל מה שמרויח הוא הכל לתועלת בלי פסולת כלל.

וזהו וקבל היהודים את אשר החלו לעשות בהקדמת נעשה לנשמע, והדר קבלו בימי אחשורוש, דבמ"ת הנה הקדימו נעשה לנשמע שהוא ביטול פנימי, אבל הביטול ה"י רק בנפש בלבד, אבל בימי המן מסרו גופם בפו"מ על קדושת שמו ית"ש⁸⁵, שהיו ר"ל מוכנים להרוג ולאבד, ורק מפני שהם יהודים, ולכן הנה במגלה הזאת נקראו ישראל בשם יהודים⁸⁶, ועמדו כל השנה⁸⁷ במסירת הגוף בפו"מ שהיו מוכנים להריגה ר"ל ולא לכפור ח"ו, ולא זו בלבד שלא כפרו ח"ו, אלא עוד התחזקו בלימוד התורה ברבים במסירת גופם ממש, ולכן נקרא זה גמר הקבלה, שהמשיכו אור התורה מעצמות א"ס ב"ה⁸⁸, וזהו קימו בפועל מה שקבלו כבר, וכתוב⁸⁹ אם בחוקתי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם וגו', דכל שפע גשמי בבני חייא ומזונא תלוי בלימוד התו' וקיום המצות, דקיום המצות ומדות טובות זהו הקמת דברי התורה, וכמ"ש⁹⁰ אשר יקים את דברי התורה, וכמאמר⁹¹ גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, וזהו קימו למעלה מה שקבלו למטה דע"י הקבלה למטה בלימוד התורה וקיומה במצות ומדות טובות הנה קימו מלמעלה להשפיע שפע רב.

ב"ה.

פתח דבר

לקראת ימי הפורים הבעל"ט, הננו מוציאים לאור – בפעם הראשונה מכתבי"ק – את המאמר ד"ה וקבל היהודים גו' אשר לכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע מפורים תרצ"א, ריגא*.

*

לחכיכותא דמילתא – בא בתחילת הקונטרס צילום גוכתי"ק מעמוד אחד דהמאמר.

*

לתועלת הלומדים באו בשולי הגליון מראה מקומות וצייונים – נערכו ע"י הרה"ת ר' אהרן לייב (בהרשד"ב) שי' ראסקין.

מערכת „אוצר החסידים“

ט' אדר"שני, ה'תשס"ה
ברוקלין, נ"י.

(* בהזמנות זו אנו פונים לכל לומדי ומעיני המאמרים שבאם יש להם איזו שהיא הערה או תיקון טעות וכיו"ב נא לשלחם לספריית אגודת חסידי חב"ד, מחלקת מערכת „אוצר החסידים“, 770 איסטערן פארקוויי, ברוקלין, נ"י. או בדואר אלקטרוני: info@kehotonline.org, כדי שנוכל לתקנם בעת הדפסת הספר.

(82) ישע"י א, טו.

(83) ראה גם תורת חיים שמות טו, א (בהוצאה החדשה – יא, ב) – הועתק עם הוספות כו' בהמשך תעריב ח"ג ס"ע אישע"ז. ספר המאמרים תרצ"ב ע' ת"ז.

(84) לשון חז"ל – מגילה יד, ב.

(85) ראה שערי אורה ד"ה יביאו לבוש מלכות פי"ט (סא, א ואילך). ד"ה וקבל היהודים פ"ח (צ, ב). ד"ה חייב אינש עטר"ת. תרפ"א. תש"ח (ספר המאמרים עטר"ת ע' שו. תרפ"א ע' קצא. תש"ח ע' 118).

(86) ראה תו"א מגילת אסתר צו, א. צט, א ואילך. שערי אורה שם (סא, ב. צג, א ואילך). ועוד.

(87) ראה תו"א שם צו, א. שערי אורה ד"ה וקבל היהודים שם. ספר המאמרים שם. ועוד.

(88) בד"ה וקבל היהודים שבהערה 1: ועמ"ש בד"ה וידבר כו' פנחס רכ"ט [ספר המאמרים תרכ"ט ע' רפ] בענין מסירת הגוף שלמעלה ממסירת הנשמה כו', ועמ"ש במ"א בענין והריחו ביראת ה'.

(89) בחקותי כו, ג"ד.

(90) ע"פ לשון הכתוב – תבוא כז, כו.

(91) קידושין מ, ב. וש"נ.

והנה אמרו⁶²ל (יבמות ק"ט ע"ב) האומר אין לו אלא תורה אפילו תורה אין לו, אַז דער וָאָס זאָגט אַז ער דאַרף מער ניט ויא לערנען תורה, און צוא עבודה איז ער ניט שייך, הנה אפילו תורה אין לו, דאין לו אפילו השכר דתלמוד תורה. והענין בזה הוא דמתן תורה, היינו נתינת התורה היתה אחרי הקדמת נעשה לנשמע⁶², והקדמת נעשה לנשמע הוא ביטול פנימי⁶³, וכמ"ש⁶⁴ אחרי ה"א תלכו כו' שהוא ההילוך אחרי הוי' בבחי' ביטול בלי הרגש עצמי כלל, מיא גייט נאָך, נאָך השי"ת ועניני ציווי ופקודיו בתורה ומצות מיט אַ ביטול פנימי, וָאָס מיא פילט זיך גאָר ניט, והיא העבודה דתפלה, דתורה נקראת פנים וכמ"ש⁶⁵ פנים בפנים דבר ד' עמכם, והתפלה היא אחרי ה"א תלכו⁶⁶, ונקראת אחר וּכְמ"ש⁶⁷ לכתך אחרי שהוא בחי' ביטול והתקשרות⁶⁶. והענין הוא⁶⁸ דהנה ח"י ברכאן דצלותא הן נגד ח"י חוליות השדרה⁶⁹, וחוט השדרה נמשך ממוח הדעת⁷⁰ שהוא מאחוריו, דבתלת מוחין חב"ד שהם בתלת חללין דגלגלתא, הנה המוחין חו"ב הם מלפניו, ומוח הדעת הוא מאחוריו⁷¹, דהנה חכ' היא בחי' ראי', וראי' הוא בפנים, והוא בחי' ראיית המהות, ודעת הוא רק ידיעת המציאות⁷², אבל הוא בבחי' הכרת המציאות, וכידוע⁷³ שהדעת הוא הכרה, אמנם להיות שההכרה היא רק בהמושג, דענין מוח הדעת הוא החיבור דנקודת ההשכלה עם ההשגה דבינה, דאז הנה השגתו היא ברה וזכה בהשגה גמורה כמ"ש במ"א, נמצא דההכרה היא רק בהמושג לבד, א"כ ה"ז הכרת המציאות בלבד, ומהאי טעמא הנה דעת נקראת אחר, אבל הוא בהתקשרות גדולה, דמעלת הדעת הוא שהוא בהתקשרות גדולה, ולכן תפלה נק' דעת, דתפלה ענינה התקשרות ודביקות, ומהאי טעמא תפלה נקראת דעת, וכמ"ש⁷⁴ דע את אלקי אביך ועבדו בלבב שלם וגו', הרי שהעבודה שבלב הוא ע"י הדעת. וזהו דנתינת התורה היתה

בס"ד. פורים רצ"א, בסעודה. ריגא

וקבלו היהודים את אשר החלו לעשות² ואמרו¹ל (שבת דפ"ח ע"א) ע"פ³ קימו וקבלו כו' דהדר קבלוה בימי אשורוש, קימו מה שקבלו כבר, דבמ"ת הקדימו נעשה לנשמע⁴ דזהו החלו לעשות, וגמר הקבלה ה' בימי אשורוש. ובגמ' (מגילה ד"ז ע"א) אמרו¹ל קימו וקבלו, קימו למעלה מה שקבלו למטה. וצ"ל איזה יתרון ה' בימי אשורוש דאז ה' גמר הקבלה על מה שקבלו במ"ת, ועוד מהו דקימו למעלה מה שקבלו למעלה⁵. ולהבין כ"ז הנה א"י בזהר⁶ תלת קשרי⁷ מתקשראין דא בדא, ישראל מתקשראין באורייתא, ואורייתא בקוב"ה, דע"י התורה מתקשראין ישראל בעצמות א"ס ב"ה. והנה ענין ההתקשרות מצינו למעלה ג"כ, וכדאי' בת"ז במאמר פתח אלי⁸. אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין וקרינן לון עשר ספירן לאנהגא בהון עלמא סתימא דלא אתגליא ועלמא דאתגליא, ואנת הוא דקשיר לון ומייחד לון, וקאי על גילוי הקו⁹ שאומר אח"כ וההוא נביעו איהו כנשמטא לגופא דאיהו חיים לגופא, והיינו שהקו מקשר ומייחד הע"ס עם אוא"ס המאציל ב"ה. וצ"ל מהו ההפרש בין ההתקשרות דהע"ס באוא"ס ב"ה שנעשה ע"י הקו, ובין ההתקשרות מה שנש"י מתקשראין בא"ס ב"ה ע"י התורה. והענין הוא דהנה הספירות הן באין ערוך כלל לגבי אוא"ס ב"ה, שהרי הספירות הן בבחי' חו"ב וחג"ת וכו' מוחין ומדות שהן בהגדרה מוגבלת, גדר המוחין וגדר המדות, והגם דגדר המדות הרי אינם בדומה לגדר המוחין, אבל בכללותם ה"ה מוגבלי' בהגדרתן, ואוא"ס ב"ה הרי לאו מכל אינון מדות איהו כלל¹⁰, וזהו כולם בחכ' עשית¹¹ שגם בחי' החכ' שהיא ראשית

(62) משפטים כד, ז. שבת פח, א.

(63) ראה ד"ה בשעה שהקדימו שנה זו.

(64) פ' ראה יג, ה.

(65) ואתחנן ה, ד.

(66) ראה בארוכה ד"ה על כן קראו הנ"ל הערה 1.

(67) ירמי' ב, ב.

(68) ראה ד"ה על כן קראו הנ"ל. לקו"ת בלק עא, ב.

(69) ברכות כח, ב.

(70) ראה פרדס שער לא (שער הנשמה) פ"ח. עץ חיים שער מג (שער ציור עולמות) פ"ג.

(71) ראה תו"א תצוה פג, ד. ובאוה"ת שמות ח"ז ע' ב'תצא: כמ"ש בזהר שבמוח נמצא תלת חללים דגלגלת הראש שנים בפני הראש ואחד לאחוריהם לצד העורף (ועיין מזה בוח"ג נשא דק"מ ע"א, ואתחנן דרס"ב ע"א ובת"א פ' תצוה [שם] בביאור ועשית ציץ וכן הוא בספרי הניתוח בשבילי אמונה נתיב רביעי שביל ראשון ובספר הברית מאמר י"ז פ"ד, וצ"ע בכוזרי מאמר ה' סי' י"ב בפי' האוצר נחמד שם ודע שהקדמונים כו').

(72) לקו"ת ואתחנן ו, ב ואילך. סהמ"צ להצ"צ מה, ב.

(73) ראה לקו"ת שם ד, א, ה, ב.

(74) דברי הימים"א כח, ט (ושם: בלב).

(1) מאמר זה מיוסד על ד"ה וקבל היהודים תרע"ח (ספר המאמרים תרע"ח ע' קצו ואילך). חלק מד"ה הנ"ל תרע"ח – מיוסד על ד"ה על כן קראו לימים האלה פורים תקס"ח (תו"א מגילת אסתר קכב, א ואילך. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ח ח"א ע' פב ואילך). ועם הגהות כו' – אוה"ת מגילת אסתר (קה"ת, תש"ג) ע' קצו ואילך. ד"ה הנ"ל תרל"ה (ספר המאמרים תרל"ה ח"א ע' קמו ואילך).

(2) אסתר ט, כג.

(3) שם, כז.

(4) משפטים כד, ז.

(5) כ"ה בגוכתי"ק. ואוצ"ל: למטה.

(6) ח"ג עג, א.

(7) ראה ספר המאמרים תרנ"ז ע' כח בשוליה-גליון. ספר המאמרים תרפ"ט ע' 138. וש"נ.

(8) יז, א.

(9) ראה ספר המאמרים עת"ר ע' כז. תרצ"ב ע' סה ואילך.

(10) תקו"ז שם יז, ב.

(11) תהלים קד, כד.

ההשתל' היא בבחי' עשי' לגבי אוא"ס ב"ה¹², וכתיב¹³ והחכ' מאין תמצא שהחכ' נמצאת מאין דכתיב¹⁴ בבחי' יש מאין, וגם אפילו מקור החכ' הרי אופן מציאותה מהאין דכתור הוא בבחי' מאין ליש.

וביאור דבר זה הוא דהנה בספירת החכ' הרי יש בה ב' מדרי¹⁵, דחכמ"ה הוא כח מ"ה¹⁶, ובתיבת מ"ה יש בו ב' פירושים¹⁷ הא' מ"ה ל' מהות, שהוא מהות הדבר וענינו, והב' הוא אפיסת הדבר והעדרו, וכמא¹⁸ מה פשפשת ומה מצאת, והם הב' ענינים שבכח החכ', הא' שכל הגלוי, והב' מקור השכל, שהשכל הגלוי שבכח' הוא נקודת הברקה דחכ', והגם נקודת הברקה שבכח' הוא למעלה עדיין מהשגה ממש, מ"מ ה"ז שכל גלוי שבא במציאות שכל ממש, אמנם מקור החכ' אינו עדיין במציאות שכל ממש רק שהוא מקור שממנו נמשכים כל השכליים. וענין מקור הנאמר כאן הרי אין הכוונה על כח המשכיל, דכח המשכיל הוא למעלה עדיין מבחי' גילוי, כ"א פירש וענין מקור המכוון כאן הוא על מה שנמשך מכח המשכיל להיות שכל גלוי. ומובן דמה שאנו אומרים מה שנמשך מכח המשכיל להיות שכל גלוי, אין הכוונה על ההמשכה הנעלמת המבואר במ"א¹⁹, אלא דמקור זה הוא כמו ממוצע בין כח המשכיל והשכל הגלוי, וענינו הוא אור השכל ששורה במוח שבראש, דאור השכל ששורה במוח שבראש הוא נמצא בו תמיד גם בשעה שאינו עוסק במושכלות ואינו משכיל השכלות, דאור שכל זה הרי אינו במציאות שכל עדיין, שהרי לא יש כאן איזה מושכל במציאות רק הוא בבחי' מקור לשכל. ומה שאנו אומרים שהוא מקור לשכל אין הכוונה שהוא מקור פרטי, דהנה ידוע דלכל השכלה הרי יש לו מקור פרטי, והוא מה שאנו רואין במוחש דכל השכלה, היינו רובם של ההשכלות בכלל, ובפרט אלו הבאים ביגיעה ביותר, הנה בתחלה מאיר ניצוצי אור²⁰, והיינו דטרם הגלות נגלות גילוי אור השכל בשכל גלוי, מאיר ניצוצי אור, והניצוצי אור הללו הוא המקור פרטי דשכל גלוי זה המתגלה אחרי כן. אמנם אור השכל השורה במוח, הרי אינו מקור לשכל פרטי כ"א מקור על כל השכליים, ואין הכוונה כמו

דסדר השתל' לחכ' דתו'. דהנה סדר השתל' בכלל הוא מבחי' המדות העליונות, דסדר ההשתל' הוא בריאת וההתהוות⁴⁸ כל העולמות מרוכ"ד עד סוכ"ד, והם ע"י המדות העליונות וכמ"ש⁴⁹ כי ששת ימים עשה הוי' את השמים ואת הארץ וגו', השמים והארץ כולל כללות כל העולמות עלמין סתימין דלא אתגליין ועלמין דאתגליין, וכללות כולם הם מהששה ימים שהם ששה מדות עליונות⁵⁰, ושרש המדות הם מרצון, ולכן הנה התחלת ההשתל' הוא מבחי' הרצון כמ"ש בזהר⁵¹ בריש הורמניתא⁵² דמלכא, ופירושו ברשות ורצון המלך⁵³, ובע"ח⁵⁴ אי' כשעלה ברצונו הפשוט להאציל ולברוא את העולמות כו', שהוא הרצון שבמע"ב, והרי הרצון הזה דמע"ב הרי יש בו כוונה פנימיות, והכוונה פנימית שבמע"ב הוא מה שנתאוה הקב"ה להיות לו ית⁵⁵ דירה בתחתונים⁵⁶, וכמאמר⁵⁷ במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים שהוא התענוג בקיום התומ"צ של הצדיקים⁵⁸, ומ"מ הנה התחלת סדר ההשתל' אינו מבחי' ומדרי' זו דהכוונה פנימי' שהוא התענוג, כ"א ההתחלה הוא מזה כשעלה ברצונו הפשוט להאציל כו' צמצם עצמו כבי' כו'⁵⁹, מפני שהתחלת ההשתל' הוא מבחי' הרצון שזהו שרש המדות והוא בחי' חיצוניות בלבד, והיינו דכללות ההשתל' הוא בחי' רצון ומדות, ויש בזה מוחין ג"כ והוא בחי' חכ' דמע"ב, וכ"ז הוא בחי' חיצוניות לבד, אבל התורה היא עיקרה בחי' חכ', והיא בחי' החכ' העצמיות והפנימיות שתופס בבחי' פנימיות ועצמות א"ס, וכמ"ש בסש"ב⁶⁰ דלית מח' תב"כ כ"א כאשר איהו תפיסא באורייתא ומצוותי', הרי מה שהחכ' דהשתל' אינו תופס באוא"ס ב"ה, ה"ז נתפס בתו' שהיא תופסת בבחי' העצמות, להיות שהחכ' היא מבחי' התענוג שזה בחי' הפנימיות והעצמיות⁶¹. וזהו ההפרש בין ההתקשרות דתלת קשרין כו' ובין ההתקשרות שלמעלה דאנת הוא דקשיר לון כו', דההתקשרות דע"ס דסדר השתל' שע"י הקו הוא רק בבחי' החיצוני' דאוא"ס, אבל מש"א תלת קשרין מתקשראין דא בדא ישראל מתקשראין באורייתא ואורייתא בקוב"ה דהתקשרות זו מה שנש"י מתקשראין ע"י התו' הנה ההתקשרות בבחי' הפנימי' והעצמיות דא"ס ב"ה.

(48) כ"ה בגוכתי"ק.

(49) יתרו כ, יא. תשא לא, יז.

(50) ראה זהר ח"א רמז, א. ח"ג רחצ, ב. ספר המאמרים תרצ"ב ע' קטט. תש"ח ע' 272.

(51) ח"א טו, א.

(52) כ"ה בגוכתי"ק. בזהר שלפנינו: הורמנותא.

(53) דרך אמת לזהר שם.

(54) שער א (דרוש עגולים ויושר) ענף ב.

(55) ראה ד"ה תקעו שנה זו. וש"נ.

(56) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טו. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא פל"ו.

(57) ב"ר פי"ח, ז. רות רבה פ"ב, ג.

(58) ראה ספר המאמרים תרס"ה ס"ע ב ואילך. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקסח. ובכ"מ.

(59) ראה עץ חיים שם.

(60) ספ"ד. פט"ז (כב, א).

(61) בד"ה וקבל היהודים שבהערה 1: ועמ"ש בד"ה בשעה שהקדימו, תער"ב.

(12) ראה תניא פ"ב בהגהה. לקו"ת תזריע כא, רע"א.

(13) איוב כח, יב.

(14) ראה זח"ב קכא, סע"א (ברע"מ). תניא אגה"ק ס"יז (קכו, רע"א). מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ח ח"א

ע' שמא. ספר המאמרים עטר"ת ס"ע תפד ואילך. תרצ"ו ס"ע 89 ואילך. תש"ב ע' 26.

(15) ראה ספר המאמרים תרנ"ט ע' קצו ואילך. תרס"ג ח"א ע' קד. תרפ"ה ס"ע כו ואילך.

(16) זהר ח"ג (ברע"מ) כח, א. לז, א. תניא פי"ח (כד, א).

(17) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן, ספר המאמרים עטר"ת, תרצ"ו ותש"ב שם. מאמרי אדמו"ר אדה"ז פרשיות ח"ב ע' תרמד. ע' תשפו. ע' תתיח. תורת חיים בראשית א, ג. תרומה תנד, ב (בהוצאה החדשה – שיב, ב). אוה"ת נ"ך ח"א ע' תרעא. ספר המאמרים תרל"ה ח"ב ע' שית. המשך תרס"ו ע' שסד. תרס"ג ח"א ע' קלו ואילך. ח"ב ע' פב ואילך. עזר"ת ע' צת.

(18) זח"א א, ב.

(19) ראה ספר המאמרים תרנ"ז ע' רה ואילך. המשך תרס"ו ע' עט. ספר המאמרים תרפ"ט ע' 62.

(20) ראה המשך תער"ב ח"א ע' תיח. ח"ב ע' תרס. ע' תתצד.

וכמו מדת האהבה והחסד ה"ה אל הזולת⁴², כי אינו שייך אהבה אל עצמו שאוהב א"ע, ואהבת עצמו היא אהבה עצמית, היינו שאינה מדה כ"א ענין עצמי, וגם בזה הנה האהבה היא חיצונית מהנפש, היינו דאהבה עצמית אינה מוגבלת בזה שאוהב את עצמו, אהבת עצמו בערגרעניצט זעך ניט מיט האַלט האַבין זיך, כי העצמי והפנימי באהבת עצמו אינו הענין דאהבה, אהבה איז אַ מדה, און אהבת עצמו איז אַ ענין עצמי, ולכן אינו שייך לומר שמתחסד על עצמו, כ"א על הזולת, וכל מה שאל הזולת הוא רק במדרג' חיצונית לבד, הרי שהמדות חיצוניות, וא"כ מה שהמדות תופסים בהנפש הוא ג"כ רק חיצוניות הנפש, והגם דשרש המדות הוא הרצון כנודע⁴³, והרצון הוא התגלות עצמות הנפש, הנה זה מה שהרצון הוא שרש המדות, הרי פירוש רצון ל' מרוצה⁴⁴, והוא רק מרוצת הנפש היינו מה שרץ לאיזה דבר שחוץ ממנו שזהו רק התגלות החיצונית דעצם הנפש. אמנם המוחין הרי הן לעצמו שאינו מוכרח אל הזולת שיכול לישב בפ"ע ולהשכיל השכלות, וגם עיקר השכל הוא מה שמשכיל לעצמו שהרי השפעת השכל מה שמשפיע אל הזולת אינו עצמות השכל של המשפיע, ועצמות השכל מה שמשכיל לעצמו הרי א"א להשפיע כלל אל הזולת, הרי שהמוחין הן לעצמו, ומה שהוא לעצמו ה"ז פנימי, וא"כ המוחין תופסים בנפש ג"כ פנימיות הנפש, וכידוע⁴⁵ דהחכ' הוא מהתענוג שבנפש, והתענוג הוא פנימיות עצם הנפש, והיינו דענג ורצון הנה שניהם הם עצם הנפש רק שהרצון הוא חיצוניותו ותענוג פנימיותו⁴⁶. א"כ ההפרש בין מוחין למדות בענין זה הוא דמוחין תופסים פנימיות הנפש והמדות תופסים רק חיצוניות הנפש. והנה המדות יש בהם ג"כ מוחין שו"ע מדות האדם שהן ע"פ שכל, וכמ"ש⁴⁷ לפי שכלו יהולל איש, הנה גם המוחין של המדות הן כמו המדות שהן חיצוניות, וראי' מוכחת לזה הוא מהשכל הבא מן המשפיע אל המקבל, דשכל הבא מן המשפיע אל המקבל הרי אינו עצמות השכל, אשר מזה יובן דכללות השכל השייך אל המדות הוא בחי' חיצוניות בלבד.

והנה כדוגמת ההפרש בין המוחין אל המדות, דבכלל זה הוא גם המוחין של המדות, דהמוחין תופסים בפנימיות הנפש, והמדות הנה תפיסתם בהנפש הוא רק בחיצוניותו, דבכלל זה הוא גם במוחין שבמדות שהם בכלל המדות ואינם תופסים רק בחיצוניותו הנפש בלבד, הנה יובן דוגמתו למעלה ההפרש בין בחי' החכ' תופסים

42) ראה ספר המאמרים תרכ"ח ע' ד ואילך. תרכ"ט ע' ט. עזר"ת ע' קסח ואילך. תרצ"ב ע' קסט. תרצ"ז ע' 218 ואילך. ובכ"מ.

43) ראה תורת חיים בשלח רפה, ב (בהוצאה החדשה – קצט, א ואילך).

44) ראה שם תצוה תקס, ב ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' תפו. המשך תרס"ו ע' עג.

45) ראה המשך תער"ב ח"א ע' תיא ואילך.

46) בד"ה וקבל היהודים שבהערה 1: וכמ"ש במ"א (עמ"ש מזה בדרוש יו"ט של ר"ה, רס"ו [ע' סג ואילך]). וראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי שם ע' תפ ואילך.

47) משלי י, ת. וראה תו"א בראשית ד, ב. יתרו עג, א. סה"מ תרל"ב ח"א ע' יג. תרל"ה ח"ב ע' תב. המשך מים רבים תרל"ו פקט"ו ואילך. סה"מ תרנ"ה ע' קמח ואילך. תרפ"ט ע' 46. תרצ"ז ע' 160. ע' 181.

תש"ד ע' 172.

בהיולי וכח המשכיל אלא שהוא כמו ממוצע, והיינו דשכל גלוי הרי ההשכלה באה באיזה פרט דבר מה שהוא משכיל, דהדבר הפרטי ההוא הוא לבוש וכלי אל אור השכל המתלבש בתוכו, ולהיותו שכל גלוי ה"ה מהות דבר מה, ופירוש מ"ה הוא מהות הדבר וענינו, אבל אור השכל השורה במוח שבראש, הרי לא מיבעי דאינו שכל פרטי, ואינו עדיין בהתלבשות בלבוש וכלי ואינו בבחי' מציאות שכל כלל, והוא רק מקור וממוצע בלבד, הנה פירוש מ"ה שהוא בלי מהות עדיין.

וזהו והחכ' מאין תמצא, דבחי' חכ' הגלוי' וגם מקור החכ' נמצא מאין דכתר בבחי' יש מאין, וזהו והחכ' שהיא²¹ מקור החכ' שאינו בבחי' מציאות שכל עדיין, ותמצא הוא בחי' חכ' כמו שבא במציאות שכל גלוי, הנה שניהם הם באים מאין דכתר בבחי' יש מאין, ובבחי' מאין ליש, ואומר ולית מחשבה תפיסא בך כלל²², דמחשבה היא בחי' חכ'²³ וכדאי' בזהר²⁴ מח' ויובלא, דמח' חכ' ויובלא בינה²⁵, הנה החכ' נקראת מחשבה שהוא חשב מ"ה²⁶, ולית מחשבה תפיסא בך כלל דחכ' אינה תפיסא כלל בעצמות אוא"ס, וכמו שאין שייך לתפוס שכל בחוש המישוש²⁷, כן אין בחי' החכ' תפיסא באוא"ס ב"ה משום שהיא בבחי' עשי' לגבי' ית' שאינו בערך כלל, וכמאמר הידוע²⁸ יותר משאין ערוך עשי' לגבי' האצי' הרי אין ערוך אצי' לגבי' אוא"ס ב"ה. ואחר כ"ז הרי מ"מ הע"ס דאצי' מיוחדים באוא"ס ב"ה בתכלית היחוד, וכמאמר²⁹ איהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד שמייוחדים בתכלית היחוד, וכמאמר²¹ אנת הוא דקשיר לון בהתקשרות ממש. וא"כ הרי יש כאן ב' ענינים שהע"ס אינם בערך כלל, ומ"מ ה"ה מיוחדים בתכלית, והוא דבר והיפוכו ושניהם אמת. ויובן זה³⁰ מקישור וחיבור הנפש עם הגוף, שהרי אומר וההוא נביעו שהוא הקו איהו כנשמתא לגופא, א"כ מקישור וחיבור הנפש בגוף יובן דוגמתו למעלה. והנה בקישור וחיבור הנפש בגוף אנו רואין דבר והיפוכו, דהרי הנפש מתלבש בגוף ומתאחד אתו עמו עד שמתפעל ממקרי הגוף³¹, דעם היות שהנפש רוחני והגוף גשמי, ורוחני וגשמי רחוקים זמ"ז בתכלית הריחוק, ומ"מ מתאחדים המה, שהגוף הגשמי מתפעל בעניניו

21) כ"ה בגוכתי"ק. ואוצ"ל: שהוא. ראה גם ד"ה וקבל היהודים הנ"ל הערה 1.

22) תקו"ז שבהערה 8.

23) מאורי אור מ, נט. וראה תקו"ז תי"ט (מא, ב). תס"ט (קטו, א). לקוטי הש"ס להאריז"ל סוף ברכות

ד"ה אל יהרהר). וראה לקו"ת שה"ש יט, ב.

24) ח"א קכג, א.

25) ראה גם ביאורי זוהר לאדמו"ר האמצעי חיי שרה קלא, סע"ב ואילך. ספר המאמרים עטר"ת ע' א.

ד"ה מן המיצר תרצ"ה פ"ח. ובכ"מ.

26) זח"א כד, א. תקו"ז תס"ט (קיב, ב).

27) ראה גם תניא שעהיה"א פ"ט.

28) ראה ספר המאמרים תרצ"ב ע' רה. וש"נ.

29) תקו"ז בהקדמה (ג, סע"ב).

30) ראה מקומות שצויינו בהערה 9. וראה סידור עם דא"ח קסד, סע"ב ואילך.

31) תניא פמ"ב (ס, ב). תו"א וירא יג, ג ואילך. לקו"ת אמור לא, א. ובכ"מ.

החומרים מהנפש הרוחני, והנפש הרוחני מתפעל ממקרי הגוף הגשמי. וכמו באיזה כאב ח"ו באברי הגוף הגשמי מרגיש הנפש הרוחני, וכן בענג וצער, שאנו רואין במוחש דצער גופני עושה כיווץ בהנפש דבעת ההיא אינו יכול להשכיל ולהשיג איזה השגה, וכן מונע אותו בעסק התורה ועבודה, הרי אנו רואין במוחש דצער גופני גורם טרדת הנפש הרוחני, ועונג גופני כמו בשמחת בנו עושה התפשטות בכחות הנפש עד שפועלים התרחבות החושים והכלי' שיוכל להשכיל ולהשיג יותר. וכן להיפך דענג וצער רוחני בנפש הרוחני פועל בהגוף הגשמי, והיינו במי שאור הנפש מאיר בגילוי יותר שהענינים הרוחנים נוגעים לו הרבה ה"ז פועל גם בהגוף הגשמי בעצם החומר שלו, וכמ"ש³² חכמת אדם תאיר פניו, ידיעת והשגת שכל עמוק ה"ז גורם לו צהיבת פנים ובריאות, כמו מי שאכל מאכל ערב ושתה יין טוב, כהא דר"א דצהבו פניו שמצא תוספתא חדתא³³, וכהא דמורנו הרה"ק הר"ן נ"ע³⁴ הי' שמן מאמירת איהו³⁵, הרי שענג הנפש הרוחני פועל בהגוף הגשמי³⁶, דעצם חומריותו מתפעל בענינו מרוחניות הנפש. וכתבי³⁷ ויחל משה את פני ה' אלקיו וגו' ואמרז' (ברכות ד"ב ע"א) ר' אליעזר הגדול אומר מלמד שעמד משה בתפלה עד שאחזתו אחילו, מאי אחילו, א"ר אלעזר אש של עצמות, דצערו של משה הי' צער רוחני, שהצטער על מעמדן ומצבן של ישראל הרוחני שהי' ברע, ומצער זה הוא שנחלה בגופו עד שאחזתו אש של עצמות, הרי שהצער הרוחני של הנפש פועל גם בגוף, וכמו"כ ענג הנפש פועל בהגוף, וכמ"ש³⁸ שמועה טובה תדשן עצם³⁹, הרי שהנפש והגוף מקושרי' ומחברים זע"ז.

והנה לפעמים אנו רואין להיפך שהגוף אינו פועל שום שינוי והתפעלות בהנפש, וכמו שהסומא מוליד שלם⁴⁰ הרי הגם שנסתלק כח הראי' ואינו מאיר בהגוף

(32) קהלת ח, א.

(33) ראה ירושלמי שבת פ"ח ה"א. קהלת רבה פ"ח, א (ד). וראה לקו"ת פקודי ג, ג. טו, א. מסעי צג, ב. ועוד.

(34) הרה"ק ר' מנחם נחום מטשערנאביל (ראה ספר השיחות תרפ"ט שבהערה הבאה. וש"נ).

(35) - אמן יהא שמי' רבא.

ראה גם ספר המאמרים תש"ב ע' 79. שיחת יום שמח"ת תרפ"ט (ספר השיחות תרפ"ט ע' 46). שיחת ליל שמח"ת שנה זו (ספר השיחות תרצ"א ע' 166). „היום יום" טו תמוז. ובלקו"ש חלק א ע' 33: „אז ער האָט זיך אַרײַנגעטראַכט אין דעם „שמי' רבא" און גדולת הוי', אַז דער אויבערשטער איז „מברך לעלם ולעלמי עלמיא", אַז ער ווערט נמשך אין אַלע עולמות, וואָס אויך עולם העשי' הגשמי איז אין כלל - איז ער נתעורר געוואָרן מיט אַן אהבה און תענוג, ביז וואַנען אַז דאָס האָט געפּועל'ט אַ פּעטקײט אין זײַן קערפּער".

(36) ראה גם אור תורה להרב המגיד כא, סע"א. ספר המאמרים תרס"ט ס"ע ג.

(37) תשא לב, יא.

(38) משלי טו, ל. וראה גיטין נו, ב.

(39) ראה גם ספר המאמרים תרס"ט שם.

(40) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ז ע' רמט. תו"ח שמות לט, א. תצוה תעז, ב (בהוצאה החדשה -

הרי אין מזה שום שינוי בהנפש, ולא לבד שבעצם הנפש אינו פועל שינוי והתפעלות אלא גם בהכחות הכלולים בהנפש אין שום שינוי, א"כ מזה אנו רואין במוחש שחסרון הכח ופגירת האבר אינו עושה שום חסרון בהנפש. וכן בכללות החיות מה שהנפש מחי' את הגוף אינו בהתפעלות מהנפש שהרי אין הנפש מוטרד בזה להחיות את הגוף ואופן החיות הוא בדרך ממילא, שהגוף חי מהנפש בדרך ממילא שלא בהתעסקו' הנפש להחיותו⁴¹, הרי מזה נראה שהנפש והגוף מרוחקים ומובדלי' זמ"ז, ובאמת הרי שניהם אמת, שהנפש והגוף מקושרים ומתאחדים עד שפועלים זה בזה, ועם זה ה"ה מרוחקים ונבדלים זמ"ז. והענין בזה הוא דמה שמתלבש בהגוף זהו רק הארת הנפש לבד, וגם הארה זו היא כמו שמתגלה מהנפש זהו שמתלבש בהגוף ומתאחד עמו בקישור וחיבור עד שמתפעל ממקרי הגוף, אבל עצם הנפש וגם הארת הנפש כמו שכלול בהעצם הוא נבדל מערך הגוף, ואין הגוף פועל בו שינוי כלל. והדוגמא מזה יובן למעלה דמה שבא בבחי' התלבשו' אורות בכלים, וכמו"כ כללות בחי' האור המתגלה מן העצם, היינו גם מה שלמעלה מהתלבשות בכלים, ה"ז רק הארה לבד מאוא"ס שבא בבחי' גילוי ובבחי' יציאה חוץ לעצמותו כבי', ובחינה ומדריגה זו היא בבחי' התלבשות ובבחי' התאחדות ממש עם הע"ס, אבל עצמות או"ס גם כח ההתגלות הכלול בהעצמות הוא בבחי' הבדלה מן הע"ס, ולגבי מדרי' זו הע"ס הם באין ערוך לגבי או"ס, ובד"כ הוא דמש"א ואנת הוא דקשיר לון ומייחד לון זהו בבחי' החיצוניות דאו"ס, אבל לגבי בחי' הפנימיות דאו"ס הע"ס הן באין ערוך, וזהו כולם בחכ' עשית שגם החכ' היא באין ערוך לגבי או"ס, היינו חכ' דסדר השתל' שהוא חכ' דמע"ב, אבל חכ' דתורה הנה בזה מאיר בחי' הפנימיות והעצמות דא"ס ב"ה.

וביאור הענין הוא, דהנה מוחין ומדות הגם דשניהם הם כחות הנפש, דהכחות בהנפש הם אברי הנפש בדוגמת דבר כמו האברים בהגוף, והנה באברי הגוף הרי הראש הוא למעלה מהלב והלב למעלה מהרגלים, הנה הגם דסדר עמידתן הוא לפי מעלתן שהלב הוא למעלה מהרגלים והראש למעלה מהלב, ומ"מ אין זה לבד הוא מעלתן אלא שחלוקים בגוף ועצם חומרם, דאינו דומה חומר בשר הרגל לחומר בשר הלב והלב אל המוח. הנה בדוגמא כזה הוא גם באברי הנפש, דלא זו לבד מה שהם חלוקים בהגדרתן דגדר המדות אינו דומה לגדר המוחין והוא רק בדוגמת דבר סדר עמידתן של אברי הגוף, אבל העיקר הוא מה שהם חלוקים בענין התיחסותם אל הנפש, היינו באופן תפיסתם בהנפש, דהמדות תופסים רק בחיצוניות הנפש והמוחין תופסים בפנימיות הנפש. דהנה המדות הרי כל ענינם הוא אל הזולת,

ח"א כח, ב. ח"ב שכו, ג). סידור עם דא"ח קסד, ג. מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' תמב. אוה"ת וירא ח"ד תשמב, ב. ספר המאמרים תרכ"ט ע' שמה. תרמ"ח ע' קנח. תרנ"ז ע' קל. ד"ה נחמו תרפ"ב, ובכ"מ.

(41) ראה גם ד"ה חייב אינש עטר"ת. תרפ"א. תש"ח (ספר המאמרים עטר"ת ע' ש. תרפ"א ע' קפ ואילך.

תש"ח ע' 108 ואילך). ספר המאמרים תרצ"ב ע' קצג ואילך.